

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับเสรีภาพทางวิชาการ
ของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล

นางสาวเกศแก้ว วิมณมาลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-634-493-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARTICIPATIVE MANAGEMENT AND ACADEMIC FREEDOM
OF NURSING INSTRUCTORS IN NURSING EDUCATION INSTITUTIONS

MISS KESKAEW WIMONMALA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for

The Degree of Master of Nursing Science

Nursing Education Program

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-634-493-5

C586036 : MAJOR NURSING EDUCATION

KEY WORD : PARTICIPATIVE MANAGEMENT / ACADEMIC FREEDOM / NURSING INSTRUCTOR

KESKAEW WIMONMALA : THE RELATIONSHIP BETWEEN PARTICIPATIVE MANAGEMENT AND ACADEMIC FREEDOM OF NURSING INSTRUCTORS IN NURSING EDUCATION INSTITUTIONS. THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR PUANGRAT BOONYANURAK, Ed. D. 109 pp. ISBN 974-634-493-5

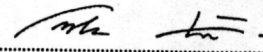
The purposes of this research were to study the relationship between participative management and academic freedom of nursing instructors in nursing education institutions and to compare these two variables among different nursing institutions. The research subjects consisted of 416 nursing instructors who have and at least one year teaching experience, and were selected by multi-stage random sampling. Two research instruments were developed by the investigator to measure participative management and academic freedom of nursing instructors in nursing education institutions. Two instruments were tested for content validity and the reliability were 0.85 and .096, respectively. Data were analyzed by using Statistical Package for the Social Science. The major findings were:

1. Nursing instructors reported the participative management and academic freedom in nursing education institutions at the middle level. The arithmetic means were 3.07 and 3.29 respectively.
2. There were highly positive relationships between the participative management and the academic freedom in the nursing education institutions at .05 significant level ($r=0.76$)
3. Red-Cross nursing education institution showed the highest mean scores of the participative management ($\bar{x}=3.73$) and the academic freedom ($\bar{x}=4.10$) while comparing among different institutions at .05 significant level.

ภาควิชา.....พยาบาลศาสตร์.....

สาขาวิชา.....การพยาบาลศึกษา.....

ปีการศึกษา.....2538.....

ลายมือชื่อนิสิต..........

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..........

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

เกศแก้ว วิมลมาลา : ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล (THE RELATIONSHIP BETWEEN PARTICIPATIVE MANAGEMENT AND ACADEMIC FREEDOM OF NURSING INSTRUCTORS IN NURSING EDUCATION INSTITUTIONS) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 109 หน้า. ISBN 974-634-493-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลที่อยู่สังกัดต่าง กัน กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์พยาบาลที่ไม่มีตำแหน่งทางการบริหาร มีประสบการณ์การสอน 1 ปีขึ้นไป จากสถานศึกษาพยาบาล 6 สังกัด จำนวน 416 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การบริหารแบบมีส่วนร่วมและเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 15 ท่าน และความเที่ยงเท่า 0.95 และ 0.96 ตามลำดับ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-PC

ผลการวิจัยพบว่า

1. อาจารย์พยาบาลรับรู้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมและมีเสรีภาพทางวิชาการในสถานศึกษาพยาบาลในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.07 และ 3.29 ตามลำดับ
2. มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=0.76$)
3. อาจารย์พยาบาลในสังกัดสภากาชาดไทยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วมและเสรีภาพทางวิชาการ คือ 3.37 และ 4.10 เมื่อเปรียบเทียบกับอาจารย์พยาบาลในทุกสังกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาควิชา.....พยาบาลศาสตร์.....
 สาขาวิชา.....การพยาบาลศึกษา.....
 2538
 ปีการศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม.....

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์นั้นสิ่งที่ได้รับมิใช่เพียงผลการวิจัยหรือการได้สำเร็จการศึกษาเท่านั้น แต่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่ายิ่งกว่า คือ ความรู้ คุณค่าทางจิตใจ ประสบการณ์ต่าง ๆ หลายรูปแบบที่มีและไม่มีในตำรา ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมหาศาลทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยไม่สามารถได้รับบทเรียนอันทรงคุณค่าเหล่านี้ได้เลย หากมิได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้การดูแล ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง อบรมสั่งสอน ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาตลอด รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ชูนิพันธ์ุ ซึ่งท่านให้ความห่วงใย เอื้ออาทร ให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถิติที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน ที่กรุณาสละเวลา ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือวิจัย คณะบดีและคณาจารย์ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้ความร่วมมือในการนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ ผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทั้ง 10 แห่ง คณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ ทั้ง 5 แห่ง ตลอดจนอาจารย์พยาบาลในสถาบันพยาบาลทั้ง 15 แห่ง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนเงินทุนวิจัย ขอขอบคุณคณะผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลเกษียรราษฎร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.เบญจมา เตากล้า และอาจารย์ปิยธิดา นิลศรี อีกทั้งคณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ที่คอยห่วงใย ช่วยเหลือ ให้เวลาและโอกาสในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จะสำเร็จลงมิได้หากไม่ได้รับความรัก ความห่วงใย ช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากคุณแม่ ญาติพี่น้อง พี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อน ๆ ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อ.บังอร ศิริบุรณะภานนท์ อ.พิสมัย พัทธกษารากร อ.บุศย์ กิตติโชติพาณิชย์ อ.สุภาพ ไทยแท้ อ.รุจิรา สืบสุข อ.รัตนา จารุวรรณ และคุณจริยา ชุ่มเมืองเย็น และผู้ที่ช่วยเก็บรวบรวม ข้อมูลทุกท่าน ซึ่งมีอาจเอื่อนามได้หมด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ สำหรับทุก ๆ ท่าน ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เกษแก้ว วิมมาลา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
แนวเขตและสมมติฐานการวิจัย.....	4
ปัญหาของการวิจัย.....	6
ขอบเขตในการวิจัย.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
ประชากร.....	37
กลุ่มตัวอย่าง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	42
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	74
สรุปผลการวิจัย.....	75

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อภิปรายผลการวิจัย.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	85
รายการอ้างอิง.....	87
ภาคผนวก.....	92
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	93
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	94
ภาคผนวก ค สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	104
ประวัติผู้วิจัย.....	109

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสังกัด.....	37
2	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสังกัดและสถานที่เก็บข้อมูล..	38
3	แสดงจำนวนร้อยละของอาจารย์พยาบาลจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน ประสบการณ์วิชาชีพและสังกัด.....	49
4	แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ อาจารย์พยาบาล (n=416 คน) ในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกเป็นรายด้านและ โดยรวม.....	51
5	แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับเสรีภาพทางวิชาการของ อาจารย์พยาบาล (n=416 คน) ในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกเป็นรายด้านและ โดยรวม.....	52
6	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับเสรีภาพ ทางวิชาการพยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลโดยรวม (r)	53
7	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับเสรีภาพ ทางวิชาการพยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลรายด้าน.....	54
8	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด.....	55
9	แสดงความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยรวมของอาจารย์ พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็น รายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ.....	56
10	แสดงความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการกำหนดของ อาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่าง เป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ.....	57

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	แสดงความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านกระจายอำนาจและให้อำนาจตัดสินใจของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	58
12	แสดงความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการให้อำนาจในการแสดงอำนาจวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัดทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	59
13	แสดงความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการไว้วางใจกันในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	60
14	แสดงความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความยึดมั่นผูกพันต่อสถานศึกษาพยาบาลของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ.....	61
15	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเสรีภาพทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด.....	62
16	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเสรีภาพทางวิชาการโดยตรงของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	63
17	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเสรีภาพทางวิชาการด้านการสร้างสรรค์ความรู้ของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	64
18	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเสรีภาพทางวิชาการด้านการเผยแพร่ความรู้ของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	65

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
19	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเสรีภาพทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบ ความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	66
20	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเสรีภาพทางวิชาการด้านการจัดการแสวงหา ความรู้ใหม่และค้นคว้าวิจัยของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	67
21	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเสรีภาพทางวิชาการด้านการจัดกิจกรรมทาง วิชาการทางการพยาบาลของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	68
22	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเสรีภาพทางวิชาการด้านการมีส่วนร่วมในองค์กร วิชาชีพทางการพยาบาลของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล จำแนกตามสังกัด ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ.....	69

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1

แนวการศึกษาพฤติกรรมผู้นำแบบต่อเนื่อง

16